

Mercats atents al pressupost

En l'actual situació, una Europa més unida econòmicament és l'única solució viable de futur

JOSEP OLIVER ALONSO, catedràtic d'Economia Aplicada (UAB)

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 7 de octubre del 2010

Fa uns dies es va repetir el ritual de presentació dels pressupostos de l'Estat al Congrés dels Diputats. Els últims anys s'ha millorat i, de les antigues camionetes plenes de paper, s'ha passat a la simbòlica entrega d'un llapis de memòria. Si bé en l'aspecte ecològic hem avançat, no és menys cert que el projecte de pressupostos presenta l'ajust més sever que mai s'hagi contemplat en la moderna història del país. A més a més, i aquest altre aspecte no és menor, la presentació a les Corts ha requerit l'aprovació prèvia dels ministres de finances de la Unió Europea. Aquesta pèrdua de sobirania i l'aparent subordinació de la política fiscal als dictats dels mercats han generat no poques crítiques, que convindria posar en el terme just.

La pretesa cessió de la nostra capacitat de decisió a la Unió Europea i les que vindran en el paquet de reformes que prepara Barroso s'han de considerar en el context del procés d'integració d'Espanya a Europa i en l'economia mundial. Els anys 60 i 70, es va traduir en la reducció de la protecció aranzelària existent, l'obligació de defensar un tipus de canvi o l'anul·lació de la prohibició de l'entrada d'inversió estrangera, per citar només alguns exemples. Després, entre el 1986 i el 1999, vam perdre la protecció del mercat intern enfront dels productes de la Unió Europea i ens van obligar a adoptar un aranzel molt menys protector amb la resta del món, alhora que vam acceptar les limitacions de l'Acta Única Europea (moviments, sense restriccions, de capital, persones o establiment i

supressió dels monopolis estatals, entre altres) i les derivades de la incorporació al Sistema Monetari Europeu (pèrdua de capacitat de decisió sobre la paritat de la moneda i, parcialment, sobre la política monetària i fiscal). Finalment, entre el 1995 i el 1998 el país va acceptar severs sacrificis per poder integrar-se en l'euro: es va congelar el sou de funcionaris un parell d'anys, es va reduir dràsticament la inversió pública i els salaris del sector privat van presentar pèrdues de poder adquisitiu. A partir de 1999, i fins a l'esclat de la crisi, la llibertat per decidir una política econòmica autònoma estava més que limitada: el Banc d'Espanya s'havia diluït en el Banc Central Europeu, i va perdre així la possibilitat de definir els tipus d'interès i de defensar la moneda, el pacte per l'estabilitat ens obligava a reduir el dèficit fins a aconseguir superàvit, alhora que es continuava desplegant el mercat únic europeu, amb la irrupció de grans empreses europees en sectors que havien estat considerats estratègics no fa gaire (l'energia, per exemple).

Teníem poc marge de maniobra, però en teníem. I, per cert, el vam utilitzar. Així, els anys 2000, en un context d'una política monetària molt acomodaticia i amb baixos tipus d'interès, dissenyada per ajudar França i Alemanya, la nostra política fiscal no va tenir el caràcter contractor que l'expansió de la demanda hauria exigít. A més a més, la pèrdua de la pesseta va generar la il·lusió que la restricció exterior també desapareixia. I el país es va embarcar en forts augments del consum privat, del públic i de la inversió, per als quals no teníem recursos interns suficients, però que no costava finançar a l'exterior. A més a més, i a cavall d'uns augments impositius recolzats en el fort creixement, vam assistir a una continuada reducció de la imposició directa, totalment inadequada a l'excessiu creixement de la demanda interna tal com la crisi va posar en relleu. Així, la nostra pertinença a l'euro va permetre que

l'augment del deute exterior (en especial, privat) financés l'excés de despesa interna, acumulant-se així desequilibris (entre altres, el *boom* immobiliari) que vam pagar cars una vegada va esclatar la crisi.

La nostra llarga marxa cap a la inserció en l'economia europea va finalitzar amb l'adhesió a la moneda única. Però, com en tot club, si un s'hi vol mantenir s'ha d'atenir a les seves regles. El nostre comportament, permetent un endeutament privat excessiu, va posar la divisa comuna a la vora de l'abisme. I encara que hi ha altres països amb problemes més importants (Irlanda o Grècia, per exemple), el volum de la nostra economia és el que més va preocupar la resta de l'àrea en la crisi de la divisa comuna del maig passat. En aquest context, si l'euro pretén sobreviure, no li queda cap més remei que avançar un pas més cap a la unió econòmica, i reduir els escassos marges de llibertat nacionals existents, i que tan incorrectament s'han utilitzat en el passat.

En l'actual situació, quan encara la pols de la crisi no s'ha aposentat i no és clar el paisatge que n'emergirà, una Europa més unida econòmicament apareix com l'única solució viable per al nostre futur. I això, una vegada més, implica sacrificis. És veritat que són els mercats els que penalitzen el nostre deute (públic i privat). Però no fan res més que expressar la inquietud que generem. Matar el missatger no ha estat mai una política sensata.